ճարներ, արձաններ, արձանագրութիւններ, ճարտարապետութեան անման ստեղծուածներ, բազմաթիւ ձեռագիր գրքեր,— իսկ իրանք հին քաղաքակրթութեան ներկայացուցիչ ազգերը՝ տգէտ, անգրագէտ, գրեթէ վայրենի, մոլեռանդ, նախապաշարուած, լոյսի, առաջադիմութեան, ուսման թշնամի, անշարժ ամբոխ են ներկայացնում այժմ .... Մենք խօսում ենք Կովկասեան բնիկների վրա, բայց չենք խօսում Թուրքերի, մօնգօլների վրա, որոնք բնակվելով մեր երկիրներում, աւելի էլ մեծ անշարժութեան, յետադիմութեան խմոր դարձան կովկասեան ազգաբնակութեան մէջ:

Եւ ահա մենք տեսնում ենք թէ հարիւր տարի է որ Ռուսաստանը տիրել է այդ երկիրների վրա, բայց մեր ամբոխի մէջ, մանաւանդ մեր մահմետական ամբոխի մէջ դեռ չէ սկսել մուտք գործել լուսաւորութեան նշոյլն անգամ: Նրանք ծնում են նոյն վայրենի դրութեան մէջ, ինչպէս էին դարերից առաջ և երևի դեռ կը ծնան նոյն դրութեան մէջ դարերից յետոյ: Դա մի տխուր ապագայ է:

Բաւական չէր ժողովրդի դարևոր տգիտութիւնը, դրան աւելացաւ մահմետական մոլեռանդութիւնը, որ սկզբունքով յանցանք է համարում որ և է ուսում, բացի դօրանի ուսումից....

Մարդս մոլորւում է, երբ մտածում է այդ տխուր ապագայի վրա:

Եւ ի՞նչ հնար կայ դուրս բերել այդ ազգերը նրանց դարևոր, նրանց համար սուրբ աւանդութիւնից:

Ամբողջ Դաղստանը մահմետական է, կովկասեան բոլոր Թուրքերն ու պարսիկները մահմետական են, կան մեր երկրում անթիւ մահմետական հայեր ու վրացիներ: Ի՞նչ պէտք է արած այդ ահագին, միլիոնաւոր ամբոխի հետ, նրա մէջ գոնէ ամենափոքր ուսում մտցնելու համար: Ոչ ռուսները, ոչ էլ հայերը, որոնք միւս բնիկ ազգերից մասամբ բարձր են, չիմացան դրաւել իրանց դպրոցների մէջ մահմետական ամբոխը: Ուսում տարածել նրանց մէջ իրանց մայրենի լեզուով, ասում են շատերը, ահա միակ հնար.... Մենք այդ միջոցի դէմ ոչինչ չունենք, բայց ինչպէս տարածել, քանի որ ինքըն ուսումը յանցանք է համարվում, թէ կուզ մայրենի, պարսից և Թուրքաց լեզուով աւանդվեր նա, եթէ այդ ուսումը ղօրանից դուրս է, եթէ այդ ուսումը կը լինի թւաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, որոնք չը կան ղօրանի մէջ:

Ի՞նչ և իցէ մենք յանցաւոր կը լինենք ապագայի առջև, մեր յաջորդների առջև, եթէ չը կարողանանք քիչ թէ շատ ներգործել մահմետական ամբոխի վրա նրա մէջ անշարժութիւնը խախտել ջանալով:

Իսկ ապագայում մահմետականութիւնը,— այդ չը պէտք է մոռանանք,—ապառնալի վտանգ է ներկայացնում մեզ համենիս համար, եթէ նրա շրջանի մէջ մուտք չը կարողանայ գործել լուսաւորութիւնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

Մենք առիթ ունեցանք տեսնել այս օրերս մի վրացի լուսանկար, պ. Րօլինօվի ֆոտոգրաֆիաները Կախեթի, Ելիսավետպօլի և Ղարաբաղի այլ և այլ հնութիւնների: Այդ հնութիւնների մէջ կան թէ քրիստոնէական՝ հայ և վրացի յիշատակներ, եկեղեցիներ, մատուռներ, վանքեր, և թէ նախաքրիստոնէական հնութիւններ, ինչպէս օրինակ աղաւնների կռապաշտական արձաններ, ինչպէս օրինակ Նուխու կողմերում գտնված քարից տաշած մի մեծ ոչխար, որ համարվում է աղաւնների կուռք: Այդ արձանը դիտաւորութիւն կայ տեղից վեր առնել և տեղափոխել Թիֆլիսեան թանգարանը: Լուսանկարները չատ գեղեցիկ են և հանված են մեծ դիրքով: Հնութիւնների թւում նշանաւոր է նոյնպէս մի չատ գեղեցիկ լուսանկար Ցաթնի հայոց վանքի և նրա գաւիթում գտնված մի քարեայ ահագին սիւնի, որ կանոնաւոր կերպով չարժվում է, եթէ նրան թեթև զարկ տրվի: Սիւնը կտորներից է բաղկացած: Այդ չինուածքի գաղտնիքը մինչև այժմ հետազօտված չէ և իր նմանը ունի միմիայն Հայաստանի մի քանի այլ տեղերում և անհաւատալի կը թվէր Եւրօպայի ճարտարապետներին, կարծում են, որ սիւնի տակ մի մեծ մեռալեայ թասի մէջ մտցրիկ է ածված: Պ. Րօլինօվ հանած ունի նոյնպէս հայերի, լեզգիների, ինգիլօյների, Թուրքերի տեղական տիպերը: Պարոնը դիտաւորութիւն ունի ներկայացնել իր պատկերները մեզ մօտ լինելու հնագիտական ժողովին:

—

Պ. Մանուէլ Աննանեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Այս վերջին ժամանակներս չատերը խօսեցին մեր ազգային բանաւոր աւանդութիւնները հաւաքելու մասին, ուստի յայտնում եմ, որ ես 1872—1875 թւականը իմ հայրենի վան քաղաքում ժողովել եմ հազարաւոր առածներ, առակներ, հանելուկներ, հեքիաթներ, երգեր, մի խօսքով բանաւոր աւանդութեան ամեն տեսակները: Այժմ ես կամենում եմ դոքա բոլորն ի միասին վաճառել և այն խիստ չափաւոր գնով գոհ կը լինեմ, եթէ դոցա վրա արած ծախսը յետ ստանամ: Գնել կամեցողը թող բարեհաճի «Փորձի» խմբագրատանը հարցնելու ինձ»:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձուներից երկուսը հեռացան, իրանց ծառայութիւնը փոխվելու պատճառով. դրանք են պ. պ. Սարուխանբէգեան և Օրբելի: Այժմ բոլոր հոգաները դպրոցը կառավարելու համար մնացել են տեղացի հոգաբարձուների վրա:

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ այդտեղ սաստիկ ցրտեր են սկսվել: Ուսումնասէր թանգարանը: Լուսանկարները չատ գեղեցիկ են և հանված են մեծ դիրքով: Հնութիւնների թւում նշանաւոր է նոյնպէս մի չատ գեղեցիկ լուսանկար Ցաթնի հայոց վանքի և նրա գաւիթում գտնված մի քարեայ ահագին սիւնի, որ կանոնաւոր կերպով չարժվում է, եթէ նրան թեթև զարկ տրվի: Սիւնը կտորներից է բաղկացած: Այդ չինուածքի գաղտնիքը մինչև այժմ հետազօտված չէ և իր նմանը ունի միմիայն Հայաստանի մի քանի այլ տեղերում և անհաւատալի կը թվէր Եւրօպայի ճարտարապետներին. Կարծում են, որ սիւնի տակ մի մեծ մեռալեայ թասի մէջ մտցրիկ է ածված: Պ. Րօլինօվ հանած ունի նոյնպէս հայերի, լեզգիների, ինգիլօյների, Թուրքերի տեղական տիպերը: Պարոնը դիտաւորութիւն ունի ներկայացնել իր պատկերները մեզ մօտ լինելու հնագիտական ժողովին:

—

Պ. Մանուէլ Աննանեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Այս վերջին ժամանակներս չատերը խօսեցին մեր ազգային բանաւոր աւանդութիւնները հաւաքելու մասին, ուստի յայտնում եմ, որ ես 1872—1875 թւականը իմ հայրենի վան քաղաքում ժողովել եմ հազարաւոր առածներ, առակներ, հանելուկներ, հեքիաթներ, երգեր, մի խօսքով բանաւոր աւանդութեան ամեն տեսակները: Այժմ ես կամենում եմ դոքա բոլորն ի միասին վաճառել և այն խիստ չափաւոր գնով գոհ կը լինեմ, եթէ դոցա վրա արած ծախսը յետ ստանամ: Գնել կամեցողը թող բարեհաճի «Փորձի» խմբագրատանը հարցնելու ինձ»:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձուներից երկուսը հեռացան, իրանց ծառայութիւնը փոխվելու պատճառով. դրանք են պ. պ. Սարուխանբէգեան և Օրբելի: Այժմ բոլոր հոգաները դպրոցը կառավարելու համար մնացել են տեղացի հոգաբարձուների վրա:

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ այդտեղ սաստիկ ցրտեր են սկսվել: Ուսումնա-

---

չունէին: Մէկի մօտ հիւր լինելիս, միւսը ան պատճառ կամ կը վիրաւորվէր, կամ կը նախանձվէր և կամ մի ուրիշ զալմազալ կը սարքէր: Կենդանիները ընդհանուր սեղանատուն չունէին, այ իւրաքանչիւրը իր առանձին խոհանոցն ունէր: Այս պատճառով խանը, հետևելով բոլոր մեծ մարդերի սովորութեանը, միշտ իր վրանումն էր ճաշում և միշտ ունէր իր մօտ հիւրեր իր ցեղի նշանաւոր պետերից: Հացը, առատաձեռնութիւնը գլխաւոր պայմանն էր այդ գիշակերներին իր հետ կապելու: Բայց այս անգամ ոչ ոք չէր կանչված, որովհետև այնտեղ կային քրիստոնեայ հիւրեր, որոնց հետ սեղանակից լինելը կարող էր պղծել մահմետականներին: Չէր կանչված և ցեղի չէյխը, հոգևոր գլուխը, որը խանի սեղանի անպակաս հաղկատակէրն էր: Այնտեղ կային, բացի իշխանից և պատանի Ստեփաննոսից, գլխաւոր քարտուղարը (մունշի-բաշին) և բժիշկ դերվիշը որին խանի խնդրելով չէյխը ուղարկել էր նրա մօտ, որ հրաշալի մ ա ջ ո ւ ն ի մասին տեղեկութիւն տանայ: Այդ տարօրինակ մարդը իր օտարոտի կերպարանքով իր վրա էր գարձնում բոլորի ուշադրութիւնը: Ցունական հին մերկիսմասատակների պէս, նրա ամբողջ հագուստը բաղկանում էր մի կտորից միայն. դա հասարակ կտաւից կարված մի սպիտակ չապիկ էր, հայոց ժամի չապիկների նման, որ իջնում էր մինչև կրունկները: Բացի դրանից ունէր մի վագրի մորթի, որ նստելու ժամանակ իր տակն էր ձգում որպէս օթոց, իսկ ման գալու ժամանակ ձգում էր ուսերի վրա որպէս թիկնոց: Գլխարկ չունէր, նրա տեղը բռնել էին գլխի խիտ, խճճված մազերը, որոնք երբէք մկրատի և սանրի երես չը տեսնելով, թաղիքի ձև էին ստացել: Մօրուքը նոյնպէս սանրված չէր: Երևում էր, այդ դերվիշը պատկանում էր Ֆաղիրների այն դասակարգին, որոնք ճգնութեան և իրանց անձը զրկելու ու տանջելու փորձութիւնների մէջ, մտածում են գտնել մի հոգևոր և գերբնական գոյափոխութիւն, որ կը հեշտացնէր նրանց հաղորդակցութիւն ունենալ անմարմին էակների հետ: Մերկ պարանոցի վրա, կանանց մանեակների նման, անցուցած էին զանազան տեսակ յուլունններ, որոնք կախարդական և թիլիսմանական նշանակութիւն ունէին: Երկու ձեռքերի, մինչև արմունկները մերկ, բազուկների վրա փաթաթած էին աղօթե-

լու հէրողորմեաններ» [illegible] *) չինված, սև և խոշոր հատիկներով: Երեսի թուխ կաշին, գլխի և մօրուքի սև, և փոքր ինչ ստեանման մազերը ցոյց էին տալիս, որ այդ թափառաշրջիկ մերկիսմատասէրը եկած պիտի լինէր Արաղստանի խորքերից: Նրա խուպուտ ձայնը և պարսկական մաքուր արտասանութիւնը հաստատում էր այդ: Բայց նրա խօսակցութիւնը աւելի երգի յանգ և ներդաշնակութիւն ունէր, քան հասարակ խօսակցութեան: Նա աւելի պատասխանում էր, քան թէ խօսում էր: Նրա պատասխանները կարճ հանելուկների ձև ունէին, որոնց պէտք էր մեկնել, բացատրել:

Ճաշի ժամանակ էր: Խանի մանկլաւիկներից մէկը, մի ձեռքում բռնած արծաթէ լազան, միւսում արծաթէ ջրամիկ (աֆտաֆայ) մտաւ վրանը: Նախ լազանը դրեց խանի առջև, չոքեց, սկսեց ջուր ածել նրա ձեռքերի վրա, նա լուացվեցաւ: Ցետոյ լազանը դրեց դերվիշի առջև. նա հրաժարվեցաւ լուացվելուց, յայտնելով, թէ լուացվելու սովորութիւն չունի: Ցետոյ լազանը դրեց իշխանի առջև, իսկ նրա լուացվելուց յետոյ հերթը հասաւ Ստեփաննոսին և գլխաւոր քարտուղարին: Բայց պէտք է ասած, որ ամենքը աւելի թրջում էին իրանց ձեռքերը, քան թէ լուացվում էին:

Դերվիշի իւրաքանչիւր խօսքը, իւրաքանչիւր սովորութիւնը միշտ խորհրդաւոր նշանակութիւն ունենալով պարսիկների աչքում, խանը հետաքրքրվեցաւ իմանալ, թէ ինչու նա լուացվելու սովորութիւն չունի:

—Պէտք է մաքրել ներքին մարդը, պատասխանեց նա:

—Ներքին մարդը որն է:

—Հոգին:

Եւ իրաւ, նա երկար տարիներ չէր լուացվել, և ամբողջ մարմինը կեղտով պատած, հոտում էր: Աւելի զզուելին այն էր, որ զանազան միջատներ համարձակ կերպով չրջում էին, վրժվժում էին նրա մօրուքի և գլխի մազերի մէջ, մարմնի վրա, որոնց յօժարակամ նա թոյլ էր տուել ուտել իր անձը *):

*) Իւսրի մի տեսակ ծովային կենդանի է պօլիպների տեսակից:

*) Մահմետական ուխտաւորները Մեքքայ գնալու ժամանակ, նոյնպէս մեղք են համարում ոչնչացնել իրանց մարմնի միջատները:

նա, եթէ այդ ուսումը ղօրանից դուրս է, եթէ այդ ուսումը կը լինի թւաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, որոնք չը կան ղօրանի մէջ:

Ի՞նչ և իցէ մենք յանցաւոր կը լինենք ապագայի առջև, մեր յաջորդների առջև, եթէ չը կարողանանք քիչ թէ շատ ներգործել մահմետական ամբոխի վրա նրա մէջ անշարժութիւնը խախտել ջանալով:

Իսկ ապագայում մահմետականութիւնը,— այդ չը պէտք է մոռանանք,—ապառնալի վտանգ է ներկայացնում մեզ համենիս համար, եթէ նրա շրջանի մէջ մուտք չը կարողանայ գործել լուսաւորութիւնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

—

Մենք առիթ ունեցանք տեսնել այս օրերս մի վրացի լուսանկար, պ. Րօլինօվի ֆոտոգրաֆիաները Կախեթի, Ելիսավետպօլի և Ղարաբաղի այլ և այլ հնութիւնների: Այդ հնութիւնների մէջ կան թէ քրիստոնէական՝ հայ և վրացի յիշատակներ, եկեղեցիներ, մատուռներ, վանքեր, և թէ նախաքրիստոնէական հնութիւններ, ինչպէս օրինակ աղաւնների կռապաշտական արձաններ, ինչպէս օրինակ Նուխու կողմերում գտնված քարից տաշած մի մեծ ոչխար, որ համարվում է աղաւնների կուռք: Այդ արձանը դիտաւորութիւն կայ տեղից վեր առնել և տեղափոխել Թիֆլիսեան թանգարանը: Լուսանկարները չատ գեղեցիկ են և հանված են մեծ դիրքով: Հնութիւնների թւում նշանաւոր է նոյնպէս մի չատ գեղեցիկ լուսանկար Ցաթնի հայոց վանքի և նրա գաւիթում գտնված մի քարեայ ահագին սիւնի, որ կանոնաւոր կերպով չարժվում է, եթէ նրան թեթև զարկ տրվի: Սիւնը կտորներից է բաղկացած: Այդ չինուածքի գաղտնիքը մինչև այժմ հետազօտված չէ և իր նմանը ունի միմիայն Հայաստանի մի քանի այլ տեղերում և անհաւատալի կը թվէր Եւրօպայի ճարտարապետներին. Կարծում են, որ սիւնի տակ մի մեծ մեռալեայ թասի մէջ մտցրիկ է ածված: Պ. Րօլինօվ հանած ունի նոյնպէս հայերի, լեզգիների, ինգիլօյների, Թուրքերի տեղական տիպերը: Պարոնը դիտաւորութիւն ունի ներկայացնել իր պատկերները մեզ մօտ լինելու հնագիտական ժողովին:

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ այդտեղ սաստիկ ցրտեր են սկսվել: Ուսումնասէր

Լուացվելուց յետոյ մի ուրիշ մանկլաւիկ տարածեց յատակի գորգերի վրա սեղանի գոյնզգոյն սփռոցը: Սփռոցը գործված էր Սպահանում և նրա ծոպաւոր եղերքի վրա արաբական խոշոր տառերով տպված էին զանազան աղօթքներ ղօրանից և այլ գրքերից: Մէջտեղում գունաւոր թելերով աղղեգործած էին հրեշտակների պատկերներ, որոնք ձեռքներին բռնած ունէին փոքրիկ մանգաղներ և ցորենի հասկերից փունջեր: Այդ բոլորը արտայայտում էին խանի կրօնական ջերմ հաւատը: Իսկ աւելի ազատամիտ մահմետականների սեղանի սփռոցը Պարսկաստանում այլապէս է պատրաստվում: Ղօրանի աղօթքների փոխարէն լինում են Հաֆիսի կամ Սաադիի երգերից գեղեցիկ կտորներ, իսկ հրեշտակների փոխարէն՝ կիսամերկ աղջիկներ, կամ մշտադալար հիւրիների ու փէրիների հրապուրիչ պատկերներ, որոնք կամ պար են գալիս, կամ գինու բաժակներ են մատուցանում քէյֆի մէջ ընկղմված մի հեչտասէր տղամարդի:

Երբ սեղանի սփռոցը տարածվեցաւ, մի քանի ուրիշ մանկլաւիկներ, գլխների վրա դրած, բերեցին երեք մեծ պղնձէ սինիներ *), որ սքօղած էին թանգագին ծածկոցներով, որոնց եղերքը զարդարած էին ոսկեթել ծոպերով: Սինիներից մէկը դրեցին խանի առջև, միւսը իշխանի և Ստեփաննոսի առջև, իսկ երրորդը դերվիշի և գլխաւոր քարտուղարի առջև: Երբ բարձրացրին ծածկոցները, սինիների վրա տեսնվեցան չարված բազմաթիւ մեծ և փոքր պղնձէ պնակներ, լի զանազան տեսակ կերակուրներով, որոնց տաքութիւնը պահպանելու համար ծածկված էին նոյնպէս պղնձէ կալպակներով: Այդ անօթները իրանց գեղեցիկ քանդակագործութիւնով, որպէս պարսկական արհեստի և ճարտարութեան ճոխ արդիւնք, կարող էին ամենանշանաւոր մուզէումի զարդարանքը լինել:

Բայց Թորոս իշխանի ուշադրութիւնը գրաւեց մի ուրիշ բան. ոչ միայն խանի սինին և նրա կերակուրները բաժանված էին միւս հիւրերի բաժիններից,—այլ նա նկատեց, որ խանի սինիի ծածկոցի ճոթերը կնքված էին մոմով: Նա առաջ խնամքով նայեց կնիքներին, յետոյ իր ձեռքով վեր առեց ծածկոցը:

*) Սինի նշանակում է պղնձից կամ արծաթից չինված մատուցարան, որը բոլորակ ձև ունի:

սեան թանգարանը: Լուսանկարները չատ գեղեցիկ են և հանված են մեծ դիրքով: Հնութիւնների թւում նշանաւոր է նոյնպէս մի չատ գեղեցիկ լուսանկար Ցաթնի հայոց վանքի և նրա գաւիթում գտնված մի քարեայ ահագին սիւնի, որ կանոնաւոր կերպով չարժվում է, եթէ նրան թեթև զարկ տրվի: Սիւնը կտորներից է բաղկացած: Այդ չինուածքի գաղտնիքը մինչև այժմ հետազօտված չէ և իր նմանը ունի միմիայն Հայաստանի մի քանի այլ տեղերում և անհաւատալի կը թվէր Եւրօպայի ճարտարապետներին. Կարծում են, որ սիւնի տակ մի մեծ մեռալեայ թասի մէջ մտցրիկ է ածված: Պ. Րօլինօվ հանած ունի նոյնպէս հայերի, լեզգիների, ինգիլօյների, Թուրքերի տեղական տիպերը: Պարոնը դիտաւորութիւն ունի ներկայացնել իր պատկերները մեզ մօտ լինելու հնագիտական ժողովին:

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ այդտեղ սաստիկ ցրտեր են սկսվել: Ուսումնա-

---

Իշխանը չը կարողացաւ իր հետաքրքրութիւնը զսպել և կասկածաւոր կերպով հարցրեց.

—Այդ ինչ կնիքներ են:

—Ի՞նչու էք զարմանում, խօսեց խանը ժպտելով,—այն խոհանոցը, ուր պատրաստվում են ինձ համար կերակուրներ, գտնվում է մօրս անմիջական հսկողութեան ներքոյ, նա սովորութիւն ունի իր ձեռքով ածել կերակուրները և իր կնիքով կնքած ինձ ուղարկել:

—Ի՞նչու համար:

—Ի՞նչպէս ինչու համար. կերակուրները կարող են թունաւորել:

—Ո՞վքեր:

—Կնիկները: Մինչ կարելի է նրանց հաւատալ, եթէ ինձ հետ թշնամութիւն էլ չունենան, կարող են կաշառված լինել դրսից: Անցեալ տարի փոքր էր մնում, որ ես պիտի մռնէի, եթէ ինձ չազատէր մի Թարվիզեցի հայ բժիշկ: Փլաւի մէջ թոյն էին խառնած, ես կերայ առանց զգալու. իսկոյն սկսեցին աղիքներս կտրատվել: Այն օրից մայրս արգելեց այդ քածերին իմ խոհանոցը մտնել, և կերակուրների սինին կնքված է ուղարկում ինձ, մի գուցէ սպասաւորները նոյնպէս չարութիւն գործեն: Ախար ամենն էլ այստեղ բարի պատուղներ չեն:

Խանը այնպէս հասարակ կերպով էր խօսում իր ընտանեկան գաղտնիքների վրա, կարծես, այնտեղ մի սովորական բան լինէր թունաւորելը, սպանելը: Կնիկները, նրա կարծիքով, կեանքի ընկերներ չէին, այլ մի տեսակ անհաւատարիմ առարկաներ, որ լաւ չէին ծառայում, որոնց վրա յոյս դնել չէր կարելի:

—Յայտնվեցաւ թէ աւտորդ:

—Յայտնվեցաւ. ես հրամայեցի, անզգամին ձգեցին մի տոպրակի մէջ և խենջարներով ծակծկեցին:

Պարսիկների մէջ հարեմական դրութիւնը կնոջ վերաբերութեամբ պահպանվում էր և պատժի ժամանակ: Դահիճը չը պիտի տեսնէր իր զոհի երեսը, այս պատճառով նրան սկզբից ձգում էին մի մեծ տոպրակի մէջ և բերանը կարում: Գործողութիւնը կատարվում էր տոպրակի դրսից, երբ ամեն ինչ վերջացած էր, մի և նոյն արիւնաթաթախ պատանի մէջ դիակը տանում թաղում էին:

Խանը մինչև անկամ պատմեց այն մանրամաս-

ՎՂՎԱՀԱՑԻՆ ԺԱՌԱՎԱԾ

Նախագահ—ժխտողական

(Ի պատասխան ձեզ)

ՂՎՎԱՀԱՑՈՒ ՏՆՏԿԱՖՆՈՆՆԵՐ

Ներքին գործոց նախարարությունից ստացված հեռագրի համաձայն, Ղվալիի գավառում, Ղարաբաղի նահանգում, ապրիլի 4-ին, ժամը 3-ին ցնցումներ են եղել։ Ցնցումները տևել են 3 վայրկյան։ Ուղղությունը հյուսիս-հարավ։ Ոչ մի վնաս չի պատճառվել։

ՂՎՎԱՀԱՑՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ղվալիի գավառում, ապրիլի 4-ին, ժամը 3½ հասն. վիճաբանություն է տեղի ունեցել հանրապետական ժողովի անդամների միջև։ Ժողովը որոշել է ընդունել Ղվալիի գավառի հանրապետական ժողովի կանոնադրությունը։ Ներկա են եղել 16 հոգի։ Ընդունվել է նաև, որ ժողովի անդամները պարտավոր են ամեն ամսի 1-ին վճարել 1 մանեթ անդամավճար։ Ժողովի նախագահ է ընտրվել Ա. Ա. Ա-ը։

ՂՎՎԱՀԱՑՈՒ ՏՆՏԿԱՖՆՈՆՆԵՐ

Ղվալիի գավառում, ապրիլի 4-ին, ժամը 3½ հասն. վիճաբանություն է տեղի ունեցել հանրապետական ժողովի անդամների միջև։ Ժողովը որոշել է ընդունել Ղվալիի գավառի հանրապետական ժողովի կանոնադրությունը։ Ներկա են եղել 16 հոգի։ Ընդունվել է նաև, որ ժողովի անդամները պարտավոր են ամեն ամսի 1-ին վճարել 1 մանեթ անդամավճար։ Ժողովի նախագահ է ընտրվել Ա. Ա. Ա-ը։

ՂՎՎԱՀԱՑՈՒ ՏՆՏԿԱՖՆՈՆՆԵՐ

Ղվալիի գավառում, ապրիլի 4-ին, ժամը 3½ հասն. վիճաբանություն է տեղի ունեցել հանրապետական ժողովի անդամների միջև։ Ժողովը որոշել է ընդունել Ղվալիի գավառի հանրապետական ժողովի կանոնադրությունը։ Ներկա են եղել 16 հոգի։ Ընդունվել է նաև, որ ժողովի անդամները պարտավոր են ամեն ամսի 1-ին վճարել 1 մանեթ անդամավճար։ Ժողովի նախագահ է ընտրվել Ա. Ա. Ա-ը։

ՂՎՎԱՀԱՑՈՒ ՏՆՏԿԱՖՆՈՆՆԵՐ

Ղվալիի գավառում, ապրիլի 4-ին, ժամը 3½ հասն. վիճաբանություն է տեղի ունեցել հանրապետական ժողովի անդամների միջև։ Ժողովը որոշել է ընդունել Ղվալիի գավառի հանրապետական ժողովի կանոնադրությունը։ Ներկա են եղել 16 հոգի։ Ընդունվել է նաև, որ ժողովի անդամները պարտավոր են ամեն ամսի 1-ին վճարել 1 մանեթ անդամավճար։ Ժողովի նախագահ է ընտրվել Ա. Ա. Ա-ը։